

luisse mundare conscientias, sed valuisse tantum ad emundationem carnis; hinc ex opere operato sanctitatem equidem legalem causabant; ad dimit-tenda vero peccata, obtinendam sanctitatem internam necessaria fuit con-tritio perfecta, cujus signum ac protestatio erant sacrificia. Deinde impositio manus a Moyse facta super Josue ne quidem sacramentum fuit, cum non esset instituta a Deo ceu ritus sacer, permanens et stabilis.

Ad 4um. R. N. Assert. Ac quomodo sacramenta mundent animam, cau-sent sanctitatem internam, istud nunc declarandum venit.

ARTICULUS II.

QUOMODO SACRAMENTA NOVÆ LEGIS CAUSENT GRATIAM, PHYSICE, AN MORALITER?

31. *Præmitto I.* Causa ut sic in causam per se, et causam per accidens dividitur: hæc potius est conditio, sine qua non poneretur effectus, in hunc vero non influit; sic dispositio ligni, ignis approximatō est causa per acci-dens combustionis: illa est, quæ in effectum influit. Causa per se vero alia est physica, alia moralis; et utraque rursus alia est principalis, alia instrumentalis. Causa principalis physica est, quæ naturali virtute sua producit effectum physice, nec agit ut inserviens fini alterius; sic ignis pro-ducit ignem: instrumentalis physica est, quæ ut elevata, h. e. virtute sibi a causa principali communicata, et ut inserviens fini alterius effectum producit physice; sic se habet e. g. penicillus pictoris respectu picturæ. Similiter causa principalis moralis illa dicitur, quæ virtute propria, merito et intentione inducit causam efficientem physicam ad producendum phy-sice effectum: instrumentalis vero moralis dicitur, quæ non ex propria virtute et intentione, sed ut subordinata voluntati et intentioni alterius causam physicam inducit ad dandum esse effectui intento.

Præmitto II. Quæritur proinde hic, qualis causalitas competat sacra-mentis? In qua controversia simpliciter negant Protestantium alii, posse sacramenta utpote res materiales agere quomodocumque in animam. Verum cum ex dictis Art. præc. constet, sacramenta revera seipsis concurrere ad productionem gratiæ; immerito rei hujusce possibilitatem ne-gant. Sed et nihil hic esse impossibilitatis; satis, si voluerint, ex dicendis videbunt. Inter orthodoxos vero satis convenit 1°. causam principalem phy-sicam gratiæ esse solum Deum; 2°. principalem moralem esse Christum juxta Tract. de Incarnat., quia Christus passione et morte omnem gratiam nobis est meritis, sui que valorem meriti applicavit sacramentis; 3°. sacra-menta etiam dici posse instrumenta moralia Dei ad productionem gratiæ; tum quatenus Deus determinavit Christum ad instituenda sacramenta, pro-misitque se ad positionem illorum daturum gratiam; tum quatenus etiam subordinata sunt causæ principali morali, sive Christo. Sed solum inter hos controvertitur, sintne causæ instrumentales morales tantum, et in quo moralis eorum causalitas sita? vel an etiam physicæ? Affirmativam communius tenet cum quibusdam aliis Schola Doctoris Angelici, hoc solo intercedente dissidio, quod alii velint, elevari extrinsece sacramenta per concursum Dei specialem ad producendam etiam physice gratiam: alii

vero autument, elevari ea intrinsece, per superadditam scilicet qualitatem intrinsecam, transeantem supernaturalem; sic tamen, ut cum hac ad pro-ductionem gratiæ concurrat ipsa sacramenti entitas. Negativam contra-tuentur reliqui.

32. *Dico I.* Quidquid sit de eo, utrum sacramenta elevari a Deo possint ad producendam physice gratiam, verosimilius est, ea de facto esse causas instrumentales tantum morales, non physicas gratiæ.

Prob. I. Sacramentis non debet tribui major causandi vis, quam quæ ex Scriptura sacra, Conciliis ac Patribus evincitur; sed hæc est tantum mo-ralis; totum enim, quod ex illis colligitur, consistit in duobus: 1°. quod sacramenta nova vere causent gratiam: 2°. quod multum differant ab antiquis; sed-utrumque salvatur per causalitatem moralem tantum, quia sacramenta vetera non nisi conditiones erant, nullamque omnino causa-litatem exercebant in gratiam, ut dicitur Art. seq. Quod autem vere ac proprie causent gratiam, causam physicam moraliter movendo ad produ-ctionem illius, constat 1°. ex paritate causæ finalis, quæ rationem causæ proprie dictæ participat, licet moraliter tantum, scilicet movendo inten-tionaliter causent: 2°. ex paritate passionis Christi, quæ vere dicitur, et est salutis nostræ causa, licet eam non physice operetur, sed moraliter tantum, cum jam physice non existat. Confirmatur ea ratio inde amplius, quod non sint affirmanda miracula, nisi apertæ rationes, vel necessitas cogant; mira-cula enim non præsumenda, sed probanda sunt; sed gratiam produci effi-cienter physice ab alio, præterquam Deo, ingens est miraculum, ad quod tamen neque necessitas, neque apertæ rationes cogunt.

Prob. II. Sacramenta sæpe causant gratiam moraliter tantum, ut sacra-mentum cum obice susceptum, ac remoto postea obice reviviscens, ut Ba-ptismus; item Matrimonium contractum sub conditione de futuro; in his enim casibus sacramentum non existit physice amplius, et tamen gratiam causat ex opere operato. Quod vero dicatur, dum sacramentum reviviscit, a Deo characterem, quem tamen sacramentum cum obice susceptum impressit, elevari ad producendam gratiam, novum est miraculum, cujus asserendi non est fundamentum. Ac quid characterem hoc casu supplet in sacramentis aliis, quæ characterem nullum imprimunt?

Prob. III. Causa meritoria et impetratoria suum effectum causat non nisi moraliter; sed sacramenta se habent ad modum causæ meritorie ac impe-tratorie, movendo videlicet Deum ad gratiam physice producendam; 1°. ad modum causæ meritorie; tum quia causant gratiam virtute passionis Christi tantum moraliter causantis; tum quia juxta SS. Patres sunt vasa plena sanguine et meritis Christi, quæ nimirum Christus sic annexa esse sacramentis voluit, ut, qui ea suscipere, per merita illa acquirerent jus ad gratiam, quasi ipsi eam per se essent meriti; 2°. ad modum causæ impe-tratorie; quia Christus sacramenta instituens rogavit Patrem, ut, quoties rite suscipere, toties conferret gratiam suscipientibus passionis suæ et mortis intuitu, quod et obtinuit.

33. *Obj. I.* Ab auctoritate. 1°. Scriptura sacra, Concilia, ac Patres passim aiunt, sacramenta continere, conferre gratiam; animam abluere, mun-

dare: atqui hi loquendi modi nonnisi physicam causalitatem sonant; ergo.

2°. Utuntur comparationibus cum causis physicis; ita Sylvester Papa, teste NICEPHORO L. 7. c. 33., allocutus CONSTANTINUM imperatorem: *Hæc, imperator, aqua divina virtute per invocationem vivificæ Trinitatis concepta, sicut exterius corpus hominis abluit, ita etiam animam interius a sorde et inquinazione omni mundificans, splendidiorem radiis solaribus efficit.* S. LEO serm. 5. de Nativ. c. 5. *Virtus Altissimi, inquit, et obumbratio Spiritus sancti, quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit ut regeneret unda credentem.* S. CYRILL. Alex. L. 2. in Joan. (opp. t. 4. p. 147. C.): *Quemadmodum, ait, infusa lebetibus aqua, si admoveatur igni vehementi, vim ejus concipit, ita Spiritus efficacitate sensibilis aqua ad divinam quamdam et ineffabilem vim transformatur, omnesque denuo in quibus fuerit sanctificat.* D. THOMAS hic q. 62. a. 1. in 0. comparat sacramenta securi, quæ certe instrumentum physicum est.

3°. SS. Patres mirantur sacramentorum vim, et quod res adeo natura sua viles, ut est e. g. aqua in Baptismo, effectus adeo miros operentur: sic S. AUG. Tract. 80. in Joan. n. 3. ideo exclamat: *unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat?* Vide loca SS. Patrum similia num. 45.; ergo supponunt causalitatem physicam.

4°. Utuntur particulis causam physicam indicantibus: sic Joan. 3. dicimur renasci ex aqua. Ad Tit. 3. salvati per lavacrum regenerationis. 2. ad Tim. 1. gratia data dicitur per impositionem manuum. Et vero nulla causa physica bene dicitur operari per moralem; sed causa moralis operatur per physicam; sic consulens, mandans homicidium dicitur occidere per occidentem ceu causa moralis per physicam, non vero occidens per mandantem et consulentem.

Ad 1^{am}. R. N. min. Etsi enim hi similesque loquendi modi in philosophicis causalitatem potius physicam importent; in theologicis tamen ac moralibus sæpissime causalitatem moralem sonant. Sic nihil in Scriptura, Conciliis ac Patribus frequentius, quam Christi passionem et sanguinem sanctificare, justificare homines, mundare a peccatis, etc. 1. Joan. 1. 7. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Apoc. 1. 5. *Christus lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, etc.*; quæ certum est intelligi debere de causalitate morali tantum.

Ad 2^{am}. R. D. Utuntur comparationibus adæquatis, etiam quoad influendi modum N. vel quoad effectum, ut indicent, sacramenta vere efficere gratiam, ut SYLVESTER; vel quoad modum participandi virtutem ab alia ulteriore causa, ut S. LEO, S. CYRILL. et D. THOM. C. Paritas, quam SS. Patres inter sacramenta et instrumenta physica formant, solum in eo stat, quod gratiam, effectum suum vere causent; utrum physice, vel moraliter, disputationi Scholasticorum relinquatur; de qua controversia forte eorum multi ne quidem cogitarunt. Confirmatur hæc distinctio nostra auctoritate S. GREGORII Nysseni; cum enim, orat. de Baptismo Christi (opp. t. 3. p. 368.), Baptismum regenerationis causam esse dixisset, et infra (p. 370. C) virgæ Moysi, per quem Deus voluit efficere sublimia, et (p. 371.) virtuti miraculorum effectrici illud sacramentum comparasset, tamen idem sanctus Doctor omnem vim gratiæ producendæ physicam Deo soli adscribere videtur, dum ait (ibid. p. 369. B.): *Hoc autem beneficium (regeneratio) non aqua largitur (esset enim omni crea-*

tura sublimior), sed Dei præceptum et accessus Spiritus, qui mystice ad nostram libertatem venit. Aqua vero subservit ad ostendendam purgationem. Quoniam enim sordibus et cæno fædatum corpus aqua lavantes purum reddere solemus, propterea etiam in mystica actione eam adhibemus, re sub sensum cadenti incorporeum splendorem significantes. GREGORIO Nyss. consentit tum NAZIANZENUS hom. 40. n. 8., tum CYRILLUS Hierosol. catech. 17. n. 14.

Igitur sicut passionis et meritorum Christi efficacia commendatur satis per efficientiam solum moralem; ita et altera sacramentorum Christi, præsertim quod actiones sacramentales Christi non physice, sed moraliter sint propriæ, ab ejusque meritis virtutem omnem sortiantur. Equidem Doctor Angelicus hic illic causalitati physicæ favere videtur; non desunt tamen alia ejusdem loca causalitatem moralem suadentia; præterquam enim quod nusquam expresse dicat, sacramenta esse causas physicas, hic q. 62. a. 5. virtutem, ait, in sacramenta derivari ab humanitate Christi, media ejus passione; sed ab hac utpote non amplius existente, certum est, nihil physice derivari posse. Nec obstat, quod dicat, humanitatem Christi esse instrumentum conjunctum respectu productionis gratiæ; sacramentum vero esse instrumentum separatum, quod videtur de instrumento physico debere intelligi, cum humanitas Christi non videatur dici posse instrumentum in genere causæ moralis, sed dicenda esse potius causa meritoria principalis, hoc, inquam, non obstat; etsi enim Christus complete sumptus sit causa meritoria principalis gratiæ; humanitas tamen secundum se considerata, utpote præcisa ab unione hypostatica, nonnisi causa instrumentalis est, cum ex se virtutem ac proportionem ad meritum tanti valoris non habeat.

Ad 3^{am}. R. N. Cons. Mirantur enim Patres, quod Deus Christi merita, suamque omnipotentiam rebus adeo infirmis certa adeo lege annexerit, ut iis rite positis conferat infallibiliter gratiam, in quo maxime Dei elucet potentia; cum enim rebus ejusmodi vilibus ad nobilissimos utatur effectus, ostendit, se nullius egere opera ad facienda quælibet, sive res eæ concurrant physice, sive non.

Ad 4^{am}. R. 1°. Retorsio est in sacramento reviviscente.

R. 2°. N. Per ejusmodi particulas in theologicis ac moralibus præcise indicari causam physicam. Sic in specie particula per causalitatem moralem indicat ad Rom. 5. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors;* ubi in membro ultimo particula per causalitatem moralem innuit. Par vero ratio est de particula ex. *Rationem* additam D. Causa physica non operatur per moralem, quando hæc est instrumentum illius N. quando non est C. Particula per denotat rationem instrumenti; cum igitur Deus eo fine velit poni sacramenta, ut iis moveatur ad conferendam gratiam, illa bene dicuntur instrumenta Dei moralia.

54. Obj. II. Ex RATIONE. 1°. Sacramentis debet tribui operandi modus nobilior; sed influxus physicus est morali nobilior, cum ipsi sit proprius Deo. Quin si ignis inferni cruciet physice dæmones, cur influxus physicus negetur sacramentis?

2°. Causæ principali respondet instrumentalis; ergo si prior agat physice, eodem modo agere debet instrumentalis: atqui causa principalis est Deus, producitque physice gratiam; ergo.

3°. Sacerdos vere absolvit a peccatis : atqui fieri id non potest, nisi ad productionem gratiæ remissivæ peccatorum physice concurrat ; secus enim Deus solus ad sacerdotis verba peccata remitteret.

4°. Qui movet, est causa principalis ; sic causa principalis dicitur dominus, quia movet servum ; ergo si sacramenta movent Deum ad producendam physice gratiam, erunt hujus causa principalis.

5°. Humanitas Christi tanquam instrumentum physicum conjunctum accepit virtutem patranda miracula, quia fuit assumpta a Verbo ; ergo etiam quia sacramenta assumuntur a Deo ad productionem gratiæ, oportet, ut habeant virtutem physice producendi gratiam.

Ad 1um. R. 1°. *N. M.* Sacramentis enim non tribuendum est plus, quam Scriptura, auctoritas Patrum et efficax ratio persuadet : sed ex his non probatur sufficienter, sacramentis de facto causalitatem physicam competere. Deinde sicut passioni Christi nihil derogat, quod justificationis nostræ causa moralis sit ; ita nec sacramentis, præsertim cum ex Christi passione et meritis eorum virtus profluat.

R. 2°. *D. min.* Influxus physicus principalis est nobilior *C*, physicus instrumentalis *N*. Causa instrumentalis moralis nobilior est causa instrumentali physica ; prior enim causat ob bonitatem suam intrinsecam ; altera vero tantum agit per motum sibi a principali impressum. Quomodo vero infernalis ignis cruciet dæmones, nemo satis hactenus exposuit. Id ex S. Aug. sci- mus, eos *torqueri miris, sed veris modis* ; at qui hi modi sint, incertum.

Ad 2um. R. 1°. Christus juxta TRIDENTINUM Sess. 6. c. 7. est justificationis nostræ causa meritoria, et Baptismus instrumentum, quo sua nobis merita applicat ; ergo sicut Christus est causa moralis principalis, sic sacramenta erunt moralis instrumentalis.

R. 2°. *N. seq. M.* Nam et sacramentum reviviscens est causa instrumentalis gratiæ, Deum ut causam principalem respiciens ; quod tamen agit solum moraliter ; ergo causa instrumentalis quoad agendi modum causæ principali non commensuratur necessario. Cæterum sacramenta simul sunt instrumenta Christi et Dei ; Christo enim subordinantur ut principali causæ meritoriae ; Deo ut agenti principali physico, sed hoc sensu, quia a sacramentorum positione moveri vult ad producendam physice gratiam.

Ad 3um. R. *N. min.* Ut enim sacerdos absolvat, satis est, quod media absolute gratiam illam causet moraliter ; sicut vere absolvit ab excommunicatione et interdicto, etsi absolvens ab his vinculis nihil producat physicum. Si replices : igitur creditor per exhibitionem chirographi movens debitorem ad solvendum dici posset solvere. *N. seq.* Cum enim solutio connotet obligationem ex natura sua in solvente, et jus in eo, cui solvitur, alium, quam debitorem denominare non potest. Simile est in sacramento Pœnitentiæ, in quo pœnitens ponit sacramenti materiam ; itaque moraliter causat gratiam peccati remissivam, nec tamen ideo se ipsum absolvere dici potest ; quia absolvere a peccatis non est gratiam illam causare quomodocumque, sed est eam producere per modum judicis sententiam ferentis, sive id fiat moraliter, sive physice.

Ad 4um. R. *D. Ant.* Qui movet virtute non communicata ab eo, qui movetur *C*. sic movet servum dominus : qui movet quomodocumque *N*. Movere

convenit causæ morali ut sic ; movere virtute communicata causæ morali instrumentali convenit.

Ad 5um. R. *D. Ant.* Quia est assumpta per unionem physicam, quæ est in ordine ad operandum physice *T*. quia est assumpta quomodocumque *N*. Alias sacramentum reviviscens esset instrumentum physicum. Dixi : *Transeat*, quomodo enim Christi humanitas concurrerit ad patranda miracula, vide Tr. de Incarn. Diss. II. Sect. III. Art. III. num. 223.

55. *Dico II.* Vis causandi gratiam moraliter in sacramentis est specialis eorum dignitas et excellentia, quæ potest movere Deum ad conferendam infallibiliter gratiam. Dignitas vero illa consistit in eo, 1°. quod sint moraliter actiones ipsius Christi, scilicet ab hoc institutæ et adoptatæ, ac volente, ut ab ejus ministris, h. e. Christi exercentur nomine ; et 2°. Christi dignificatæ meritis, quibus videlicet merita ac passionem suam applicavit, eumque in finem, ut obtineatur gratia.

Ratio est ; quia actiones substituti sunt moraliter actiones substituentis, sive delegantis, ac ab hujus persona et dignitate ipsæ dignitatem trahunt, ut tanti fere æstimentur, ac si a principali ipso physice procederent : atqui ministri ponentes verba et actiones sacramentales sunt vicarii Christi, ab hoc substituti delegati, ut ipsius nomine sacramenta administrent : constat 1°. ex verbis consecrationis ; manifeste enim Christus, ministro sacerdote mediante consecrat, ubi dicitur : *Hoc est corpus meum*. 2°. Ex verbis sacramenti Pœnitentiæ ; homo enim non habet auctoritatem dimittendi peccata, nisi delegatam ; igitur dum dicit : *Ego te absolvo a peccatis tuis*, Christi nomine loquitur. 3°. Ex Scriptura Joan. 1. , ubi de Christo dicitur : *Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto* ; quod non solum de Baptismo, quem Christus immediate per se, sed etiam, quem per Discipulos contulit, intelligendum. Et 1. Cor. 4. 1. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei*. 1. Cor. 3. 4. *Quid igitur est Apollo? Quid vero Paulus? ministri ejus, cui credidistis*. Tandem TRIDENT. Sess. 2. c. 2. sacrificium cruentum crucis comparans cum incruento altaris, *una, eademque*, inquit, *est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit*. Quod vero Concilium de sacrificio dixit, eodem modo de altaris sacramento debet intelligi, in quo ratio utraque concurrat.

Ex hisce intelligitur 1°. ac quidem perfacile, quomodo sacramenta, res etsi materiales, operari possint in animam, eam mundando, scilicet causando gratiam.

2°. Etsi sacramenta non causent gratiam physice ; non tamen idcirco habent rationem puræ conditionis sine qua non, aut rationem puri signi, sicut e. g. denarius plumbeus, vel chirographum regium, quo exhibitio datur alicui pecunia ex voluntate regis ; conditio enim mera non habet in se ipsa virtutem et dignitatem movendi, sed solum movet ut quid conjunctum cum altero, quod talem dignitatem habet, exigitque non movere, nisi quando hoc sibi conjunctum habet. Sic dum dominus mandat servo, ut aureum det pauperi, si nummum plumbeum a domino illi datum exhibuerit, nummus ille mera est conditio ; voluntas autem, sive mandatum domini est causa moralis, qua sola ad dandum aureum movetur servus : at vero sacramenta utpote actiones moraliter ipsius Christi, ab eo institutæ, ut

obteneatur gratia, ipsius dignificatæ meritis virtutem et dignitatem in se ipsis continent.

36. *Obj.* cum DD. Protestantibus, aliisque. 1°. In Lege veteri etiam Dei, aut venturi Christi nomine operabantur, qui sacramenta conficiebant; nec tamen eorum actiones inde dignitatem obtinebant moraliter causativam gratiæ; ergo nec ministri sacramentorum novæ Legis.

2°. Actio sacramentalis potest esse mala, ut si ponatur a ministro ex malo fine, vel sine conditionibus debitis; ergo nequit esse actio moraliter Christi.

3°. Actiones et opera Christi respectu salutis nostræ sunt causæ morales principales; sacramenta vero causæ instrumentales tantum; ergo hoc ipso actiones sacramentales non sunt actiones Christi.

4°. Si sacramenta essent causæ morales gratiæ, quia sunt moraliter actiones Christi; ergo pertinerent ad genus causæ meritoria: sed hoc dici non potest; quia Christus modo non est in statu capaci merendi: quin jam erat extra statum viæ, quando sacramenta instituit; cum pleraque saltem post resurrectionem ab eo instituta sint; ergo non potest per sacramenta tanquam per actionem propriam mereri.

5°. Neque dici potest, sacramenta utpote actiones moraliter Christi pertinere ad genus causæ impetratoriæ; ergo. *Prob. Ant.* In Christi enim morte perfectissime consummatum est ejus meritum, satisfactio et redemptio; igitur nulla nunc datur Christi impetratio; igitur nec sacramenta habere possunt rationem causæ impetratoriæ. Accedit, quod Christo ascendenti in cælum sit data omnis potestas: sed qui omnem habet potestatem, non interpellat, ut impetret; ergo.

6°. Si actiones sacramentales essent moraliter actiones Christi propriæ; ergo Christus dici posset dolere, confiteri, etc. dum homo pœnitens dolet de peccatis, confitetur: ac in sacramento Matrimonii, dum sponsi contrahunt, Christus ipse dici posset contrahere: sed hæc absurda sunt; ergo.

37. *Ad 1^{am}.* R. N. 1^{am}. *part. Ant.* Et rationi naturali et Scripturæ repugnat dicere, quod sacerdotes antiquæ Legis personam Dei, vel Christi gesserint; cum enim sacramenta Legis veteris vacua fuerint, infirma et egena elementa, ad Gal. 4., cumque sacramenta illa, præsertim sacrificia ordinarentur ad cultum Dei; Deus vero seipsum colere, vel adorare non possit, non potuit Deus ministros substituere, qui ipsum nomine ipsius colerent. Sed neque delegati dici possunt fuisse Christi; tum quia Christus nondum extitit in illa Lege; tum quia contrarium indicat Apostolus ad Hebr. 7. in Lege antiqua dicens, plures fuisse sacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere; Christum autem, quia manet æternum, sempiternum habere sacerdotium: at si sacerdotes Legis veteris Christi egissent nomine, ut ministri illius, sicut sacerdotes novæ Legis; æque dici debuisset, unum fuisse sacerdotem antiquæ Legis, sicut Legis novæ unus est.

Ad 2^{am}. R. D. *Ant.* Potest esse mala, ut est actio Christi N. ut est actio præcise ministri C.

Si replices. Non potest eadem actio simul esse bona et mala. R. D. Si ab agente eodem imperetur et exerceatur C. si imperetur ab alio, et ab alio exerceatur N. Patet in actione omni, quæ per ministrum ab altero substi-

tutum exercetur; hæc enim respectu substituentis esse bona et meritoria potest, mala et demeritoria respectu substituti. *Ratio* a priori est, quia actio externa ex se non habet bonitatem, vel malitiam, sed denominative solum ab actu voluntatis interno, a quo imperatur; ergo si actus internus tantum unus est, uti accidit, si unus idemque est, qui imperat, et actum elicit, necesse est, ut actio illa vel bona, vel mala sit; sed hæc cessat, si diversi sint actum imperans et exercens.

Ad 3^{am}. R. D. *Ant.* Actiones illæ, quæ physice et immediate a Christo procedunt C. quæ tantum ab eo assumptæ sunt ad producendam gratiam; physice vero et immediate ponuntur a sacramentorum ministris, et quæ sunt actiones ipsius solum moraliter N. Hæc enim sunt causæ instrumentales tantum, quia valorem et dignitatem non a persona sortiuntur, a qua physice procedunt, sed ab illius dignitate, cujus ponuntur nomine.

Ad 4^{am}. R. N. *min.* Quia Christus sacramentis a se institutis merita sua ita annexa esse voluit, ut iis, quibus rite applicarentur sacramenta, simul appropriarentur Christi merita, quibus et jus acquirerent ad gratiam, ac si hanc essent per se ipsos promeriti. Hinc patet responsio *ad prob. min.* Nam conceditur totum; non enim dicimus Christum meritum fuisse per sacramentorum institutionem, si quidem hæc post resurrectionem facta sit; aut modo per sacramentales actiones proprie loquendo mereri; sed merita sua, sive actiones, passionem, mortem, quibus est meritum, cum adhuc viator esset, annexisse sacramentis. Hinc paucis: sacramenta actiones morales Christi sunt, non tamen ut etiamnum merentis, sed ut merita sua applicantis ad obtinendam gratiam.

Ad 5^{am}. R. N. *Ant.* Dum enim Christus sacramenta instituit, rogavit Patrem, ut ea rite suscipientibus vellet ob sua merita conferre gratiam; cui petitioni annuit ob Christi merita Pater. Ac quoniam hanc ipsam Christi orationem continent, exhibentque Patri, impetrare etiam dicuntur, non communi modo, sed ex opere operato, sicut et ita mereri dicenda sunt.

Ad prob. R. N. *Cons.* Etsi enim in morte terminatum fuerit Christi meritum et satisfactio, adeoque jam nec mereatur, nec satisfaciatur; fuit tamen in ejus libertate, merita sua et satisfactiones applicare ad promerendas hominibus gratias. Quin hoc ipso, quod omnis ipsi data sit potestas in cælo ac terra, haud dubie etiam facultas ei data est, applicandi sua merita ad impetrandum, quod vellet, cui vellet, quo modo vellet. Hinc N. *min.* syllogismi alterius.

Ubi etiam observa: Licet apud Theologos non sit extra dubium omne et controversiam, an etiamnum Christus per orationem formalem in cælo impetret? certum tamen est, quod impetret æquivalenter, quatenus orationes ejus ab ipso in mortali vita pro nobis fusæ, omniaque ejus merita perseverant objective in mente Dei, eumque movent ad conferendas nobis gratias, juxta illud ad Rom. 8. 34. *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Quod etiam repetitur ad Hebr. 7. 25., quæ impetrationem æquivalentem ad minimum evincunt.

Ad 6^{am}. R. D. *M.* Si actiones sacramentales ponerentur Christi nomine sub omni ratione C. aliter N. Sacramenta ea solum ratione ponuntur sub Christi nomine, quatenus ritus sacri sunt per se ad cultum Dei et confe-

rendam gratiam ordinati; ut Matrimonium, quatenus signum est conjunctionis Christi cum Ecclesia. Dolor autem et confessio ne quidem ponuntur a ministro, sed a suscipiente sacramentum.

ARTICULUS III.

AN ET ANTIQUA SACRAMENTA CAUSARINT GRATIAM EX OPERE OPERATO?

38. *Dico I.* Nec remedium Legis naturæ, nec circumcisio, nec ullum aliud sacramentorum veterum contulit gratiam ex opere operato. Ita communis hodie Theologorum cum Doctore Angelico sententia, contra Antiquiores varios.

Prob. I. Auctoritate S. SCRIPTURÆ. 1º. Ad Gal. 4. 9. ab Apostolo dicuntur infirma et egena elementa, ad efficiendam videlicet sanctitatem internam. *Quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa?* Elsi vero Galatæ essent ex gentilismo conversi; hæc tamen ut plura alia conversos Judæos Galatis mixtos attinent, quos revocare hoc loco conatur a servitute Legis, quam videbantur respicere Judæi, ut ex scopo hujus capituli liquet; unde et v. 21. inquit: *Dicite mihi, quid sub Lege vultis esse.* Ad Hebr. 9. v. 9. negat diserte idem Apostolus, valuisse sacrificia quidquam vetera ad mundandas conscientias, sed totam eorum vim in emundatione carnis hæsisse docet: *Munera et hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis et in potibus, et variis baptismatibus et justitiis carnis.* Ac v. 13. *Sanguis hircorum et taurorum et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.* Cap. 10. 4. *Impossibile est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata.*

Neque dici potest, Apostolum velle, quod sacramenta Legis veteris infirma et egena elementa sint post Christi adventum et promulgatum Evangelium; nam in specie loquens de circumcisio ad Rom. 3. ait, utilem esse circumcisionem *multum per omnem modum*; quod certo intelligi non potest pro statu Legis evangelicæ, cum post promulgatum Evangelium circumcisio evaserit mortifera. Deinde ad Hebr. 10. v. 1. vocat umbras nostrorum, sive figuras, quod pro Lege evangelica dici non potest.

2º. In specie de circumcisio ad Rom. 3. 4. quærens Apostolus, quæ sit utilitas circumcisionis, respondet: *multum per omnem modum: primum quia credita sunt illis eloquia Dei.* Præcipuum ergo circumcisionis privilegium fuit, quod eloquia Dei, h. e. lex et mandata Judæis concessa fuerint; ergo non conferebat virtute sua, ex opere operato, circumcisio gratiam deletivam peccati; alias, cum hic effectus sit priore illo longe nobilior, hunc, non illum debuisset primum dicere Apostolus. Deinde ad Rom. 4. de industria probat, Abrahamum non in circumcisio, sed præputio justificatum fuisse, atque id factum ideo v. 11. et 12. *Ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur et illis ad justitiam: et sit pater circumcisionis, non iis tantum, qui sunt ex circumcisio, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei;* quibus docet, istud Abrahamo non singulare fuisse ut justitiam consequeretur ex fide; sed commune iis omnibus, qui ipsius fidem imitantur, sive circumcisi sint, sive non. Ex quo inferitur, cir-

cumcisionem non fuisse ad justificandum institutam. Demum Gen. 17. 10. ad hoc instituta solum circumcisio refertur, ut esset signum fœderis Deum inter tum Abrahamum ejusque posteros; nempe ut signum esset distinctivum Judaici populi a gentibus cæteris; religionis item et cultus, quo specialiter Hebræorum populus colere tenebatur Deum; ex parte Dei vero in populum hunc singularis amoris ac providentiæ.

Prob. II. Ex Conc. FLOR. in Decr. Eugenii, quo sacramenta nostra multum differre dicuntur ab antiquis: hæc non causasse gratiam, sed præfigurasse; nostra vero et continere gratiam, eamque conferre digne suscipientibus. Pariter per hanc præcisè efficientiam gratiæ differre sacramenta nova ab antiquis, non obscure TRIDENT. innuit Sess. 7. Can. 2.; ergo. Quibus adde Patres plerosque sancto AUGUSTINO antiquiores, S. BASILIUM de Spiritu sancto c. 14. n. 32. *Quid igitur confers baptismata, quorum sola communis appellatio; rerum autem tanta differentia, quanta somnii a veritate, ac umbræ et imaginum, ab his quæ revera subsistunt.* S. CHRYSOSTOMUM de Baptismo Christi n. 3. (opp. t. 2. p. 370. C.): *Judaica illa quidem expiatio nequaquam a peccatis liberabat, sed a corporeis sordibus tantum; nostra vero talis non est, sed multo major, ac multa gratia referta: nam et liberat a peccatis, et animam emundat, et spiritus gratiam largitur.* S. AUGUSTINUM ipsum in Ps. 73. n. 2. *Sacramenta non eadem, quia alia sunt sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatorem.* Alios require apud SUAREZ in 3^m. part. S. THOMÆ Disput. 10. sect. 3.

Neque dici potest, Concilia tantum velle, differre sacramenta antiqua et nova in solo causandi modo; nova causare gratiam physice, vetera causasse tantum moraliter; nam FLORENTINA Synodus expresse et absolute negat, sacramenta vetera ullam causasse gratiam, cum dicat, quod hanc solum figurarint; at vero causassent moraliter gratiam, non hanc figurassent solum, cum causalitas moralis sit vere et proprie dicta causalitas: quis enim negat passionem Christi esse veram justificationis nostræ et salutis causam?

39. *Obj. I.* Ex SCRIPTURA 1º. Non minus per sacramenta vetera remissa sunt peccata, quam per nostra in Lege nova; nam Lev. cap. 4. 5. 6. peccata dicuntur expiari per sacrificium et orationem sacerdotis.

2º. Deus Gen. 17. 14. omni Hebræo masculo etiam infanti comminatur mortem æternam, nisi circumcisionem recipiat; ait enim: *delebitur anima illa de populo suo; quia pactum meum irritum fecit.* Quam rationem textus S. AUC. L. 16. de Civ. c. 27. explicat de pacto Deum inter et Adamum inito, quod violavit parvulus; ergo de peccato originali ibi sermo est, quod Scripturasupponit per circumcisionem tolli.

3º. Apostolus 1. Cor. 10. v. 3. 4. de antiquis Hebræis ait: *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt; et omnes eundem potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali consequente eos petra; petra autem erat Christus.* Sed esca illa, et potus spiritalis est Christi gratia, quam in symbolis, seu sacramentis mannæ, et aquæ e petra defluentis perceperunt Hebræi.

Ad 1^{am}. R. N. Ant. et prob.; sumendo particulam *per* pro vera causa efficiente gratiæ juxta dicta num. 30. quæ inde confirmantur, quod sacrificia